

STUDENTSKÉ PŘÍSPĚVKY

Problém zvaný DROGA

(kriminalizace držení drogy pro vlastní potřebu v naší republice)

Hana Drábková

Drogy a problémy s nimi spojené jsou všude kolem nás, to je věc dostatečně známá takže ji není třeba znovu zdůrazňovat. Řešení drogové problematiky je však nejenom aktuální téma, ale také závažný společenský problém, který rozhodně vyžaduje urychleně program řešení. Program, který bude věcí rozvážné analýzy a rozumné volby. Prioritní otázkou se stává volba základní linie protidrogové politiky. Ve světě jsou nejčastěji uplatňovány dvě základní koncepce protidrogové politiky:

- I) První s cílem osvobodit společnost od drog (**Society free from drugs**) preferuje přístup represivní.
- II) Druhá s cílem omezit škodlivé důsledky zneužívání drog (**Limited consequences of the use of drugs**).

Zásadní věcí je tedy postoj státu k tomuto problému. Představa společnosti bez drog se ukazuje vzhledem k realitě nemožná. Vycházím z toho názoru, že drogy byly, jsou a budou. Toto však nemůže znamenat rezignaci státu na tento problém, který má nejen zdravotní, kriminální, ale i sociální dimenzi. Stát nemůže připustit, aby závislost na droze byla přijímána jako normální společenský jev. Cílem drogové politiky by dle mého názoru neměla být svoboda konzumace, ale naopak osvobození od drog.

V poslední době se stále více diskutuje nad základní otázkou koncepčního přístupu k trestnosti držby drogy pro vlastní potřebu. Dosavadní přístup osob působících v oblasti potírání drogové závislosti vycházel z předpokladu, že obec-

ná trestnost drogy by znamenala zbytečnou kriminalizaci narkomanů (narkoman = oběť drogy). Tento názor reflektuje pouze jednu stránku věci, nesleduje však kriminologické aspekty užívání drog a trestnou činnost s tím spojenou. Veřejnost je zcela oprávněně znepokojena nárůstem počtu narkomanů a rostoucí drzostí dealerů. Zásadní otázka tedy je, zda kriminalizovat držení drogy pro vlastní potřebu či nikoliv?

Myslím si, že není zcela od věci, zkoumat řešení těchto problémů v ostatních evropských zemích. Existují názory, že drogy a zločin jsou průvodními jevy demokracie, a proto je třeba se s tímto negativním fenoménem smířit. Drogový problém se totiž i přes svůj internacionalizační náboj neobjevoval a ani neprojevoval ve stejné míře, projevech a intenzitě v každé jednotlivé zemi.

Rozdílné přístupy k úloze práva v souvislosti s potřebou řešit drogovou problematiku vedly v Evropě ke vzniku legislativy odrážející několik rozlišných názorů na trestnost držení drogy pro vlastní potřebu.

Země ve kterých držení drogy s úmyslem je konzumovat nezakládá trestný čin.

Držení drogy podle španělského práva není trestné, bez ohledu na to jestli jde o „tvrdé nebo měkké“ drogy. Soudce sám musí posoudit zda případný konzument je má pro účely obchodu a nebo pouze pro vlastní potřebu. Zajímavý je také holandský model, který nerozlišuje mezi „tvrdými a měkkými drogami“. Přičemž je zde také stanoveno dovolené množství drogy držené pro vlastní potřebu. (Uvažovalo se o snížení ze současných 30g drogy na 5g drogy). V Nizozemí narozdíl od naší právní úpravy platí zásada oportunity (u nás platí zásada legality). Je tedy v rukou holandské prokuratury rozhodnout, zda a které trestné činy se stíhat nebudou. Držení „měkkých drog“ v množství pro vlastní potřebu není stíháno. Většina akcí policie je zaměřena na velké překupníky, jde tedy hlavně o stíhání obchodu s drogami. Jediná místa, kde je prodej měkkých drog tolerován jsou tzv. coofeshops – síť restaurací, kde je možné volně koupit a užívat hašiš a marihuanu.

Země ve kterých je držení drogy s úmyslem je konzumovat považováno za specifický trestný čin

(Německo, Irsko, Itálie, Portugalsko, Velká Británie).

Například v Německu za držení drogy pro vlastní potřebu hrozí uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody až na dobu 4 let. Je-li trestní řízení zahájeno,

bere se do úvahy rozdílný druh drog a rozdílný stupeň rizika, jež představují. V pravomoci soudu je neuložit trest za první trestný čin, pokud jde o malé množství drog. Co je malé množství je ponecháno na úvaze soudu. U ostatních zemí hrozí trest odnětí svobody a nebo pokuta. V některých zemích je také zohledněna příležitostná konzumace.

Země které nerozlišují mezi držení drogy pro vlastní potřebu a nedovoleným obchodem s drogami.

Podle právní úpravy v Belgii, Dánsku, Francii a Řecku hrozí za držení drogy profesionálním obchodníkem a za držení drogy konzumentem pro vlastní potřebu uložení stejných trestů. (trest odnětí svobody nebo pokuta).

Samozřejmě bychom neměli zapomínat na závazky, které plynou pro naši republiku z mezinárodních smluv. Naše republika je totiž smluvní stranou několika smluv OSN o drogách. Jsou to:

Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 (ve znění doplňujícího protokolu), vyhláška ministerstva zahraničních věcí ČSSR č. 47/1965 Sb.

Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971, která u nás nabyla účinnosti v roce 1989 a byla publikována jako vyhláška Min. zahr. věcí č. 62/1989.

Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988, vyhlášena sdělením min. zahr. věcí pod číslem 462/1991 Sb).

Stávající česká právní úprava problematiky držení drogy neodpovídá mezinárodním závazkům. V čl. 36 odst. 1 Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1961 se smluvní státy zavázaly učinit opatření k tomu, aby byla za trestný čin považována i držba drogy a to jakékoliv nelegální držení drogy bez ohledu na motiv a na to komu jsou určeny. Pokud jde o vlastní zneužívání drog, vyzývá úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami v čl. 3 odst. 2 smluvní strany, aby přijaly opatření, jež mohou být potřebná k uznání přechovávání, získávání nebo pěstování jakýchkoliv drog pro osobní potřebu za trestné činy podle vlastního řádu, pokud porušují úmluvy z let 1961 a 1971.

Chceme-li, těmto závazkům dostát bylo by nutné ustanovení, které by za trestné pokládalo nejen opatřování nebo přechovávání drogy pro jiného, ale rovněž pro sebe. Úmluvy OSN o drogách nepožadují přímo inkriminaci samotného užívání drogy, nýbrž její držbu, výrobu, prodej, koupi (držbu drogy narkomanem bez lékařského předpisu). Z legislativního hlediska je možné, aby postižitelnost

konzumace drogy nemusela být trestná přímo ze zákona, ale aby existovala možnost postihu konzumenta drogy přes trestněprávní důsledky držby drogy obecně.

Jestliže by se tak tedy stalo a držení drogy pro vlastní potřebu by se stalo trestným činem, pak by praxe justičních orgánů rozhodně měla sledovat cestu aplikace **alternativních trestů a opatření**. Opatření by především spočívala v preferenci přístupů resocializačních a terapeutických v případech držení drogy narkomanem a snad by se mohlo uplatnit upuštění od potrestání např. u experimentátora.

Státní zástupce by pak měl právo zkoumat, zda je ve veřejném zájmu stíhání takového držitele drogy (jestli je zde naplněna materiální stránka tr.činu) nebo zda je vhodnější aplikace opatření léčebné povahy. Zřejmě by se dalo namítat, že mnoho prvokonzumentů by naplnilo věznic a byli by zatlačeni do zločinecké subkultury. Samozřejmě že nejde o to poslat každého, kdo drogu vlastní do vězení. Stávající trestní zákon má ustanovení o alternativních opatřeních i trestech jako jsou: peněžitý trest, propadnutí majetku, podmíněčné odsouzení za současného uložení ochranného léčení. Ochranné léčení může soud uložit vedle trestu a nebo při upuštění od potrestání.

Skutečnost však je, že trestní stíhání narkomanů by citelně zatížilo justici, policii a v neposlední řadě by přineslo ekonomické a finanční požadavky.

Dalším navazujícím a problematickým aspektem je posouzení možností organizačního, personálního a finančního zajištění dopadů plynoucích z trestnosti držení drog pro vlastní potřebu tj. problém kapacit zdravotních terapeutických a resocializačních středisek pro drogově závislé a to nemluvě o nedostatku odborníků v této oblasti.

Domnívám se, že v otázce řešení drogové problematiky je nutné volit několik dalších přístupů :

A. Rozlišit „měkké a tvrdé“ drogy, ale ne formou definic v zákoně, nýbrž cestou nepřímou. Je zřejmé, že droga sama o sobě není špatná, negativní důsledky nastávají až po její aplikaci. Rozlišení bych si představovala jako klasifikaci drog do seznamu. V tomto seznamu bych drogy třídila do několika skupin a podskupin.

Stanovit pak výši trestu, či zvážit možnost uložit alternativní trest by bylo možné podle toho, o kterou drogu v každém konkrétním případě šlo a do které skupiny patří. (Rozdíl mezi heroinem a marihuanou).

B. Nesměřovat represí na oběti, ale na distributory tzn. zvýšit trestní sazby pro distributory drog a také začít důsledně diferencovat spáchané trestné činy (např. distribuce drog nezletilým dětem). Při zanedbatelné společenské nebezpečnosti by mohlo být od trestu upuštěno.

C. Postihovat výrobu a mezinárodní pašování drog.

D. Zefektivnit metody prevence (primární, sekundární, terciální). Prevence i léčba musí být orientovány k zasažení všech osobnostních struktur. Drogová prevence se postupně musí stát běžnou součástí výuky na všech stupních škol, ale také součástí mimoškolních aktivit.

E. Rozšířit počet institucí zabývajících se prací v oblasti sociální péče. Změnit organizační strukturu center pomoci drogově závislým. Fakt je však ten, že stát nemůže v této oblasti udělat to, co mohou udělat zařízení pro tuto práci vnitřně motivovaná. Chybí potřebná důvěra státních orgánů a institucí v nestátní sektor. Přínosné by byly určitě organizace vzniklé „zezdola“.

Co se týče možnosti uzákonění beztrestného držení určitého množství drogy pro vlastní potřebu, to se mi jeví jako nevhodné. Tato alternativa by znamenala zbytečné snížení efektivity dokazování orgánů činných v trestní řízení. Člověku, který by nebyl přistižen přímo při prodeji by se velmi těžko dokazovalo, že je dealer, protože on by samozřejmě měl u sebe jen povolené množství drogy.

Drogy jsou problém, který nelze vymýtit. A v otázce sporu o potrestání či netrestání, zaniká to nepodstatnější, a to proč se stále tolik mladých lidí uchyluje k drogám? Často se polemizuje o příčinách užívání drog a mezi tyto příčiny zřejmě nepatří jen zvýšená nabídka. Myslím si, že bychom se daleko více měli ptát po hodnotách současného světa, po morálce současné společnosti a pak pečlivě zvážit řešení tohoto obrovského problému.

Odkazy:

- 1. Leroy, B:** Společenství Evropské dvanáctky a potřeba řešení drogové problematiky, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, červen 1994, str. 79–83
- 2. Gawlik, L.:** Evropská legislativa a drogy, časopis Všehrd č. 10/1993
- 3. Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 publikovaná jako vyhl. pod číslem 47/1965 Sb.**
- 4. Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 publikovaná jako vyhl. pod číslem 62/1989 Sb.**
- 5. Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988, vyhlášena pod číslem 462/1991 Sb.**

RESUMÉ

Článek se zabývá problematikou kriminalizace držení drogy pro vlastní potřebu v České republice. V první části článku jsou zmíněny dvě základní koncepce protidrogové politiky ve světě a je poukázáno na legislativní úpravy drogové problematiky v evropských zemích. Článek také upozorňuje na nesoulad mezi závazky plynoucími s mezinárodních smluv OSN o drogách a stávající vnitrostátní úpravou v ČR. V závěru jsou shrnuty úvahy de lege ferenda a uvedeny návrhy dalších vhodných přístupů v řešení drogové problematiky.